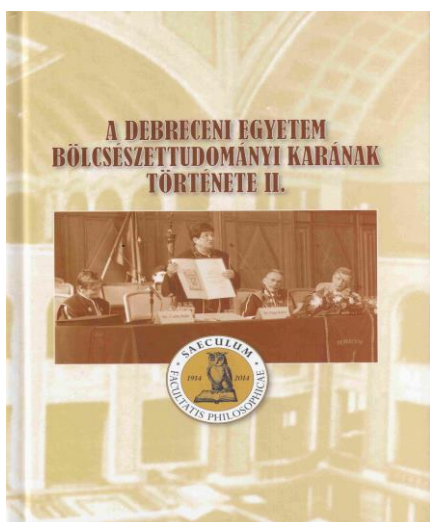

A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának története II. 2000–2014 (Szerk: Papp Klára)

Debrecen, 2015. 148 o.

2014-ben jelent meg a Bölcsészettudományi Kar történetének első kötete, amely az egyetemi integrációig, 2000-ig foglalta össze a fakultás fejlődésének eseményeit. Indokolt volt, hogy Kar fennállásának egy évszázados évfordulójára az utolsó másfél évtized történetének összefoglalása is elkészüljön, s így egy teljes évszázad eseményeit ismerhessék meg a Kar története iránt érdeklődők. Joggal merülhet fel a kérdés, vajon miért kellett az utolsó 15 év történetét egy külön kötetben megírni és megjelentetni. Azok számára, akik a magyar felsőoktatás történetével foglalkoznak a

válasz e kérdésre könnyen megadható. A hozzánk közel álló történelmi korszakokról nagyon nehéz értékelő összefoglalót írni, s nem csupán azért, mert szereplői közöttünk vannak, akár vezető pozíciókban. Ilyen munka megírásához a korábitól eltérő módszertanra, jó arányérzetre, egyrészt óvatosságra, másrészt pedig bátorságra van szükség, vagyis a történetíró feladata ilyenkor valóban különösen nehéz.

Erre a nem könnyű feladatra vállalkozott a kötet két szerzője Kerepeszki Róbert és Forisek Péter, valamint a kötet szerkesztője, a Kar dékánja, Papp Klára. Az első fejezetben „Új kihívások a 21. században” címmel Kerepeszki Róbert ad összefoglaló értékelést a vizsgált korszakról. Az írásban bátran mutat rá azokra a problémákra és ellentmondásokra, amelyek e korszakban befolyásolták a Kar működését. Tudjuk, hogy a magyar felsőoktatás a rendszerváltás óta szinte folyamatos reformokat, szervezeti változásokat, a törvényi háttér sokszori módosulását éli át, s ez természetesen kihat valamennyi egyetem működésére. A rendszerváltás után óriási mértékű hallgatói létszámnövekedés következett be, ami társa-

dalmilag pozitív változásnak tekinthető, de ezzel együtt óhatatlanul csökkent a bekerült hallgatók előképzettségének színvonala, ami az egyetemekre új feladatokat rótt. A felsőoktatási versenyhelyzet erősödött, az új állami és magán intézmények színrelépésével, ami a kihatótt a debreceni bölcsészkar helyzetére is. Az egyik legnagyobb problémát pedig a hallgatói létszámnövekedés és a finanszírozás módja közötti ellentmondás okozta és okozza még részben ma is. A fejkvóta szerinti finanszírozás az intézményeket arra kényszerítette, hogy minél nagyobb hallgatói létszámra törekedjenek, minél szélesebb választékot nyújtsanak a jelentkezőknek, minél több új szakot indítsanak, még akkor is, ha ehhez valamennyi feltétel esetleg nem volt adott. Tegyük hozzá, ahogy ezt Kerepeszki is helyesen jegyzi meg, a politika esetenként még saját döntéseit is gyorsan felülírta, vagyis a hirtelen változásokhoz sokszor képtelenség volt az intézményeknek megfelelően igazodni. A debreceni bölcsészkart ráadásul az az országos tendencia is sújtotta, hogy a közelmúltig a bölcsészképzés kezdett háttérbe szorulni, más diszciplínához képest, s ez létszámcsökkenést okozott. Az integráció kezdetekor az egyetem hallgatói létszámának 1/6-a tanult a Bölcsészkaron, s ez később csökkent. A Kar folyamatosan igyekezett alkalmazkodni az új kihívásokhoz, mint pl. 2000-ben, amikor cselekvési tervet készített. E tervek azonban inkább a jövőre vonatkozó elképzelések összegzését jelentették, hiszen a megvalósításhoz sem a szükséges anyagi források, sem az eltökéltség nem volt

meg, de legtöbbször nem is a Karon múltott a tervek végrehajthatósága.

A második részben a Kar szervezeti változásairól és az oktatói „állományról” olvashatunk. Jegyezzük meg, talán nem szerencsés az egyetemi oktatókat e katonai műszóval állománynak nevezni. E fejezetben tömör, de nagyon pontos és érdekes leírást olvashatunk a változásokról, amelyek a Kar életében az elmúlt másfél évtizedben bekövetkeztek. A szervezeti felépítés nagy változáson ment keresztül. 2000-ben 9 intézetben 38 tanszék működött, napjainkban pedig 10 intézetben 26 tanszék. Mint minden változásnál itt is voltak nyertesek és vesztesek. A vesztesek közé tartozik a klasszika filológia, amelynek tanszéke előbb a Művészettörténeti Tanszékkel egyesült, majd beolvadt az Ókortörténeti Tanszékbe. E tudományág a kezdetektől szerepelt a Kar szervezetében, s önállóságának megszűnése igen sajnálatos. A történelemszűkítés színvonala szempontjából nem szerencsés a Történeti Segédtudományok Tanszékének megszüntetése sem. Nagy átalakuláson ment át a szláv nyelvek oktatása is. Az egykori önálló Orosz Irodalmi, Orosz Nyelvészeti és Lengyel tanszékekből, egy közös Szlavisztikai Intézet alakult, amelyben nincsenek önálló tanszékek. Pozitívum az önálló Néderlandisztika tanszék és a Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék megalakulása. Igen érdekes a Kar korfájának bemutatása 2006-ból és 2014-ből. A két grafikon szerint jelentősen nőtt a fiatalabb korosztályba tartozó egyetemi oktatók száma, ami garancia lehet a Kar tudományos utánpótlásának biztosítására. Ugyanakkor a Kar

tekintélyét biztosítják a nemzetközi hírű idősebb professzorok, köztük a fejezetben részletesen bemutatott akadémikusok.

A Kar tudományos életét és kapcsolatrendszerét bemutató alfejezetben imponáló adatok szerepelnek. Olvashatunk a tanszékek és a különböző kutatócsoportok kutatási témáiról, ezek nemzetközi kapcsolatairól, valamint publikálási tevékenységükről. Ez utóbbi vonatkozásban ki kell emelnünk, hogy a debreceni Bölcsészettudományi Kar az elmúlt hat évben 341 önálló kiadványt jelentetett meg! Ez olyan imponáló adat, amely részben a Kar tudományos munkáját, részben kitűnő tudományos szervezői tevékenységét is jól jellemzi. A számos érdekes és fontos kutatási téma közül itt csak egyet emelnék ki. Rendkívül fontos, hogy az egyetem és közelebbről a Bölcsészettudományi Kar fontos szerepet játszik a tágabban vett közép-európai régió, ezen belül is a Kárpát-medence keleti régiójának kutatásában és kutatás-szervezésében. A Kar kiemelkedően jó kapcsolatai vannak a szomszédos országok egyetemeivel, magyarlakta és más területeivel. Kiemelendők a Kolozsvárral, Beregszászal, Ungvárral, Eperjessel és más városokban lévő tanintézetekkel ápolt kapcsolatai, amelyek jelentős nemzetpolitikai célok megvalósításához járulnak hozzá. A Kar nemzetközi kapcsolatai egyébként kiterjednek Európa szinte minden részére, de Észak-Amerikára is.

A kötet másik nagy fejezetében Forisek Péter a Kar képzési struktúráját mutatja be, az alapképzéstől a doktori képzésig. A szerző itt egy olyan évtized változásait írja le,

amikor a magyar felsőoktatás szerkezetében és működési formájában több módosulás történt, mint előtte akár egy évszázad alatt. Erre az időszakra esik az informatikai forradalom megérkezése a felsőoktatásba. Debrecenben 2000-ben vezették be a Neptun egységes tanulmányi informatikai rendszert, ami kétségtelenül óriási mértékben meggyorsította és áttekinthetővé tette az egyetemi adminisztrációt. Napjainkban már nincs egyetemi index sem, amely több mint egy évszázadig szolgálta az oktatást. A technikai fejlődés eredményeit természetesen alkalmazni kell a felsőoktatásban is, s a recenzens csupán annak az óhajának szeretne hangot adni, hogy reméli, ezek az informatikai adatbázisok ugyanúgy fennmaradnak és kutathatók lesznek úgy fél évezred múlva, mint a középkori egyetemek pergamenre írt matrikulái. A Karon 2002-ben történt meg a kreditrendszer bevezetése, ami kétségtelenül segíti a hallgatók hazai és nemzetközi mobilitását és ezért hasznos változtatásnak tekinthető. Sok változás történt az egyszakos képzésre való áttéréssel kapcsolatban, illetve a követelmények megváltoztatása során. A kötelező nyelvvizsga előírása miatt kezdetben a BTK hallgatóinak 15-25%-a nem tudta átvenni diplomáját a nyelvvizsga hiánya miatt. Napjainkban ezek száma szerencsére csökkenőben van, így egyre több hallgató rendelkezik már a szükséges nyelvismerettel. 2005-től Debrecenben is megszűntek a felvételi vizsgák, s ma már az európai gyakorlatnak megfelelően a kialakított pontrendszer alapján kerülnek be a diákok a felsőoktatásba, így a Karra

is. Az új rendszernek – mint minden esetben – vannak előnyei és hátrányai. A rendszer a diákoknak előnyös, megkímélve őket a kétszeri – érettségi és felvételi – vizsga nehézségétől, ugyanakkor az intézmény elvesztette a döntés lehetőségét, s a jelentkezőket már csak az oktatás kezdetén ismerheti meg. Talán a Kar életében is a legnagyobb változást a „bolognai rendszer” bevezetése jelentette. Ennek az angolszász modellnek Közép-Európában nem voltak meg a hagyományai, így kétségtelenül óriási változást jelentett. Ennek is kétségtelen előnye a nemzetközi ekvivalencia, s a hallgatói mobilitás segítése, amely a mai Európai Unióban, illetve a világban immár elkerülhetetlenül szükséges. Ugyanakkor a hároméves BA alapképzésben megszerezhető egyszakos diploma kétségtelenül jóval kevesebbet ér, mint a korábbi ötéves képzésben megszerzett szakpáros diploma. Ráadásul kiderült Debrecenben is, hogy a hallgatók fele nem tudta 3 év alatt befejezni tanulmányait. Tegyük hozzá sokan minden jogi lehetőséget kihasznál-
nak, hogy minél tovább meghosszabbíthassák egyetemi tanulmányaikat. A kétéves mesterképzésre az eredeti tervek szerint a hallgatók 35-40%-át akarták beiskolázni, a debreceni BTK esetében ez átlagban 30-35%. Az elmúlt évtizedben csökkent a mesterképzésre felvett hallgatók száma. A nyelvszakosok például már egy BA diplomával is jól el tudnak helyezkedni, így nincs késztetésük a további tanulásra. Napjainkban a Karon 20 mesterszak közül választhatnak a hallgatók. Az egyértelműen látszik, a szerző sze-

rint, hogy a bolognai rendszer eddigi legnagyobb vesztese a tanárképzés volt, ami remélhetőleg a jövőben változni fog. A bolognai rendszer értékeléséhez még valóban hiányzik a történelmi távlat, így nehéz róla véleményt alkotni. Annyi bizonyos, hogy ennek következtében elmosódott a különbség egyetem és főiskola között, hiszen akkreditáció alapján bármelyik főiskola indíthatott, illetve indíthat mesterképzést, sőt doktori képzést is. Napjaink összes problémáját nem lehet a bolognai rendszer rovására írni, s feltételezhető, hogy a most bevezetendő újabb reformok részben, vagy egészben kiküszöbölik az eddigi hibákat. A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán napjainkban 4 doktori iskolában 12 program közül válogathatnak a hallgatók és a doktori képzés a Kar sikeres és kiemelkedő tevékenysége.

A kötetben kitűnő táblázatokkal illusztrálva olvashatunk az egyetemi hallgatói élet részleteiről, s a hallgatóság társadalmi összetételéről, tagozódásáról. Összességében a kiadvány, a nehéz feladatot sikeresen megoldva igen pontos és reális leírást adott a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának elmúlt másfél évtizedéről. A szerzők alapos munkát végeztek felhasználva az egyetem saját, és a magyar felsőoktatásra vonatkozó általános forrásokat és irodalmat egyaránt. Itt is meg kell azonban jegyeznünk, hogy e korszak későbbi, részletes feldolgozása csak úgy lesz lehetséges, ha a Debreceni Egyetem létrehozza évtizedek óta hiányzó önálló egyetemi szaklevéltárát.

Szögi László